

REPORTAGE Leidse buurt bestaat honderd jaar

'Vogelwijk is klein dorp, we groeten elkaar op straat'

De Leidse Vogelwijk was een eeuw geleden bedoeld voor 'gegoede arbeiders' uit de binnenstad. Maar een echte volkswijk werd de buurt nooit. Na de milleniumwisseling kreeg de wijk er dure huizen bij op de plek van de voormalige Annakliniek en Nieuweroord. De gemoedelijke sfeer is niet veranderd. „Deze wijk is een klein dorp. De bewoners groeten elkaar nog op straat.”

Leiden ■ Voor fabrieksarbeiders was de nieuwe wijk, na 1920 gebouwd, niet echt geschikt. De huizen waren voor velen te duur en te ver van het werk, zo is te lezen in boekje 'De Vogelwijk 100 jaar, geschiedenis van een Leidse buurt' dat onlangs verscheen. De huur bedroeg in 1937 twintig tot dertig gulden per maand, ongeveer een derde van een gemiddeld maandsalaris. Ongeveer een vijfde van de nieuwbouwwijk bestond uit koophuizen, die in 1930 zo'n 6000 gulden kostten.

Hoerenbuurt

„De wijk is gesticht als wijk voor de goegede arbeider”, zegt Hans Dirken (87), die heeft meegewerkt aan het jubileumboek over de wijk. „Maar die opzet is niet zo geslaagd. In elk huis werden kamers verhuurd. Het kwam na de Tweede wereldoorlog wel voor dat mensen krap bij kas zaten en daarom een deel van hun woning verhuurden. Ik ben wel eens iemand tegengekomen die zei dat de Vogelwijk in zijn jeugd een hoerenbuurt was. Maar daar hebben we verder niks over kunnen vinden.”

Dirken woont sinds eind jaren zestig in een huis aan de Lijsterstraat en is nog steeds heel tevreden met zijn stek. „Ik heb gestudeerd in Amsterdam en daar waren gewoond, maar die stad werd me op een gegeven moment te beklemmend. Het was ook te druk

voor mijn dochters.” Ook vanwege zijn werk als wetenschappelijk onderzoeker bij TNO aan de Wasenaarseweg lag een verhuizing naar Leiden voor de hand.

Gezellig

„De Vogelwijk is een vriendelijke, soms een beetje gezellige buurt”, zegt Dirken, die op latere leeftijd hoogleraar werd aan de Technische Universiteit in Delft en daar ook een paar jaar rector magnificus was. „In deze wijk groeten bewoners elkaar nog op straat.”

De wijk is een mix van bewoners uit allerlei sociaal-economische lagen. Dat was vroeger zo en is nu nog steeds zo. In de allereerste jaren waren er bewoners die kamers verhuurden aan verpleegsters uit het nabijgelegen academisch ziekenhuis en aan studenten. Ook nu zijn er woningbezitters die aan studenten verhuren. Ze wonen tussen huizen van artsen en hoogleraren, en jonge gezinnen met kinderen. „De oudste huizen zijn niet gemaakt voor rijken”, zegt Dirken. „De nieuwe huizen zijn wel duur. Ik wilde me ooit inschrijven voor een nieuw appartement in de IJsvogelhof, maar daar heb ik toch maar vanaf gezien. En de nieuwe appartementen in Nieuweroord hebben ook heel pittige prijzen.”

Buurtwinkels

De Lijsterstraat zat vroeger vol met buurtwinkels, maar die zijn er niet meer. De groenteboer was de laatste die zijn zaak sloot. In dat pand zitten nu studenten. „Ik heb daar

„ Een vriendelijke, maar soms een beetje gezellige buurt

laatst aangeeld om het jubileumboek over de wijk te geven. Hoeveel studenten wonen hier, vroeg ik. Vijf, was het antwoord, maar ze spreken geen Hollands.”

Vasalis

Dirken kwam er jaren geleden achter dat de beroemde dichteres Vasalis van 1929 tot 1934 in zijn huis woonde, samen met haar zus. Dat was op te maken uit de biografie die de Leidse auteur Maaikje Meijer over haar schreef. De Maatschappij der Nederlandse Letterkunde besloot een bronzen plaquette te maken ter nagedachtenis aan Vasalis' verblijf in Leiden. Dirken vond dat een goed idee, de

Gabriëlle Walter woont al 50 jaar in de Leeuwerikstraat.

FOTO HIELCO KUIPERS

plaquette hangt aan zijn gevel en er staat ook een informatiebordje naast zijn tuin. „Ik ben ook een fan van Vasalis”, zegt Dirken. „Maar ik weet niet veel over haar tijd in dit pand.”

Kiek

Margaretha Leenmans, zoals ze werkelijk heette, huurde op haar achttiende een kamer op de eerste verdieping van het pand. „Kiek” zoals haar vrienden haar noemden, studeerde geneeskunde in Leiden en deed daarna ook enkele jaren antropologie. In het jubileumboek staat een foto waarop beide vrouwen in het raamkozijn zitten en uitzicht hebben op de toen nog

bestaande Annakliniek voor orthopedische problemen. Op die plek is nu een parkje, het Vogelplantsoen.

De Annakliniek speelt in de geschiedenis van de Vogelwijk een belangrijke rol. De kliniek voor 'misvormden' ging in 1929 open en dankte haar naam aan een van de oprichters: de rijke accountant Anna Elisabeth Groll. In 1977 nam het Academische Ziekenhuis Leiden, het huidige LUMC, alle behandelingen over en werd het complex deels afgebroken. In resterende gebouwen bivakkeerden enige tijd krakers.

Gabriëlle Walter (91) woont al 'bijna een halve eeuw' met veel plezier in de Vogelwijk. „Ik vind

het een geweldige wijk”, zegt de gepensioneerde docente Frans, die is opgegroeid aan de Leidse Hourlaan. Ze woont al jaren alleen in de Leeuwerikstraat, haar echtgenoot overleed ruim dertig jaar geleden. „Het is echt een klein dorpje. Een paar weken geleden had ik een gekneusd sleutelbeen. De een na de ander kwam me helpen. Allemaal jongelui, jong grut. Jonge gezinnen met kinderen, bedoel ik. Dat komt ook omdat ze me kennen.”

Walter vindt de Vogelwijk niet gezellig. „Er is van alles te doen. Er is een zangclub, een wandelclubje, een gymclub, ik doe hier ook yoga. Het is best een actieve wijk. Nee, na het verdwijnen van de winkels is

het niet saai geworden.”

Walter herinnert zich nog de tijd dat ze als kind in de Annakliniek kwam. „Ik ben opgegroeid in de oorlog. Na de oorlog ben ik er geweest met een knieprobleem.”

Toen de oude - begin jaren zeventig gebouwde - verpleegstersflat Nieuweroord in 1999 in gebruik werd genomen als asielzoekerscentrum, meldde Walter zich al vrijwilliger. „Ik heb van alles gedaan voor de vluchtelingen. Taallessen, fietslessen, activiteiten met kinderen.”

Luxe

De laatste jaren decennia heeft de Vogelwijk er een flink aantal dure

nieuwbouwwoningen bij gekregen. In 2016 ging de oude zusterflat langs de Rijnsburgerweg tegen de vlakte, voor de bouw van 87 'zeer luxe' appartementen. Die huizen, met een huurprijs vanaf 1300 per maand, waren in 2020 klaar. Op het terrein van de voormalige Annakliniek zijn rond de milleniumwisseling zestig nieuwe huizen gebouwd. Ook die zijn niet geschikt voor de kleine portemonnee. In de Mezenstraat staat een van die huizen - met vier slaapkamers - te koop voor 725.000 euro. Appartementen aan de IJsvogelhof kosten zo'n zes ton. Grote eengezinswoningen aan de Bosuilstraat kosten zo'n acht a negen ton.

Eeuwboek

'De Vogelwijk, 100 jaar geschiedenis van een Leidse buurt' is een grotendeels herziene editie van een boekje dat in 2010 verscheen. Belangstellenden kunnen het boekje bestellen door tien euro over te maken op rekening NL80INGBoo03216458, t.n.v. Stichting Wijkcomité Vogelwijk, onder vermelding van 'boekje'.

Nieuw Nieuweroord.

Bos van Bosman.

Bosuilstraat.

Groene spechthof.

Hans Dirken bij het naam bordje over Vasalis.

FOTO'S MEDIAHUIS